Materialien zur Kirchen- u. Prediger-Chronik d. Stadt Dorpat (1860), lk. 37; V. Reiman, Eesti Piibli ümberp. lugu II (1890), lk. 21; Lipp, Kir. ja har. l. I, 56. *J. K.*

WESCELIN(US) (Wesselinus, Wetzelin, Wescelo, Guiscelinus), Tallinna piiskopp, sünniaeg teadmata, nähtavasti Saksamaalt pärit. W. oli arvat. piisk. Theoderich'i (vt.) abiõpetaja (*capellanus*) ja tulnud Eestimaale kun. Waldemar II-se (vt.) vägedega suvel 1219, kui ta kun. ja ppiisk. Andreas Sunonis'e (vt.) poolt Theoderich'i surma järel määrati viimase järglaseks ja anti talle piiskopkonnaks Harju maakonnad (*provinciae Harriones*). Uurijate arvates on W. olnud kun. Waldemar'i kaplaniks, mis arvamust ka Läti Henriku kroonika osalt näib toetavat, kuid nähtavasti on see arvamus ekslik. Võib arvata, et W.-i asukohaks on olnud Tallinna ja et ta ppiisk. Andrease juhatusel, seni kui viimane viibis Eestimaal, on teinud kristianiseerimistööd oma piiskopkonnas. 1225. a. lõpul ja veel järgm. a. märtsis oli W. Riias, kus ta paavsti legaadiga, Moodena piisk. Wilhelmiga kokku puutus ja temaga nõu pidas. 1227. a. alul oli W. juba Saksamaal Kölnis, nagu on näha mitmest dokumendist. Rahutuste tagajärjel, mis W.-i piiskopkonnas tekkisid just samal ajal, kui ordu mehed tungisid Eestimaale, on ta olnud sunnitud põgenema. Tema nimi kaob selle järel allikaist ja tema tegevuse kohta Eestimaal pole mingeid teateid. Alles a. 1240 määras Waldemar II Thorkilluse W.-i järglaseks.

Läti Henriku kroonika (ed. W. Arndt, *Scr. rer. Germ.* XXIII, a. 1874); E. Pabst, Heinrichs v. Lettland Livländ. Chronik (1867); F. G. v. Bunge, Livland, die Wiege der deutschen Weihbischöfe (1875); *idem*, Herzogth. Estl.; R. Hausmann, Das Ringen der Deutschen u. Dänen um den Besitz Estlands (1870); H. Hildebrand, Livonica im Vaticanischen Archiv (1887); Arbusow, Geistl.; E. Blumfeldt, Ppiisk. Andreas Sunonis Eestimaal (käsikiri, Tartu ülikooli arhiivis). *A. R. C.*

VESKE, Mihkel, keeleteadlane, luuletaja ja seltskondlik tegelane ärkamisajal, sünd. 16. I 1843 Paistu klk. Holstre v. Veske talu peremehe Peeter V. pojana, käis kuni 14 a. vanuseni kodus karjas, õppis aa. 1855—57 sama v. Pulleritsu algkoolis J. Adamson'i (vt.) juures, kellel suur mõju oli V. vaimlisse arenemisse, ja aa. 1857—62 Paistu klk.-koolis, et külakoolmeistri kutset omandada. Ainelistes raskustes (eriti peale isa surma a. 1859) võitlev, kuid andekas ja õpihimuline noormees äratas siin kirikuõp. W. Hansen'i tähelepanu, kes koos prof. A. v. Oettingen'iga (vt.) püüdis a.-st 1861 peale V.-t juhtida välismisjonäri elukutsele. V. õppis W. Hansen'i juures saksa ja vanu keeli ja astus siis viimase nõuandel jaan. 1863 Tartu gümnaasiumi kvartasse, olles siin vabaõpilasena ja A. v. Oettingen'i ainelisel toetusel kuni 1866. a. alguseni, mispeale s. a. kevadel, olles Tartu ülikooli juures koduõpetaja eksami õiendanud, astus keskkooli sekundast välja. Sept. 1866 sõitis V. Leipzigi misjonikooli, pettus aga sealseist õpinguist ja vaimuelust varssi (1867. a. alguses) ning lahkus Leipzigi misjonimajast s. a. nelipühiks. Nüüd ähvardas misjonikooli direktor V.-t sunniviisil kodumaale saata, kuid Vene kindralkonsuli mõjul sai ta vabaks, jäi aga stuudiumi sihiga Leipzigi edasi, esmalt vabakuulajana, järgm. a. suvesemestrist peale aga täieõiguslikult ülikoolis, õppides kuni 1872. a-ni filoloogiat, eriti võrdlevat keeleteadust, m. s. prof. G. Curtius'e ja A. Leskien'i juures. Ainelist tuge sai ta nüüd Leipzigi ülikoolilt, J. Adamson'ilt, Kreutzwald'ilt, Jannsen'ilt, P. Falck'ilt, L. Arbusow'ilt, eriti aga (1868. a. sügisest peale, 5 a. jooksul) Vene suurvürstinna Helene Pavlovnalt. Ülikoolis avaldus V. andekus niivõrt, et prof. H. Brockhaus'i soovitusel kutsus kuulus keeleteadlane Max Müller teda Inglismaale abiks sanskriti keelemälestiste väljaandmisele. Mõnedel põhjustel jäi aga see kavatsus teostamata. Leipzigis võttis V. agaralt osa seltskondlikust elust, olles isegi akadeemilise ühingu »Lipsia« esimeheks. 1872. a. suvel omandas V. Leipzigi ülikoolis *dr. phil.* astme ja pöördus aprillis 1873 kodumaale tagasi, esiti Holstresse (seal olles 1873. a. maist augustini), siis aga Tartu, kavatsedes siin pääseda ülikooli eesti keele lektori kohale. See ei läinud tal esialgu korda, sest ülikooli juhtiv saksa soost õppepersonaal oli tema vastu umbusklik. Aa. 1873—74 võitles ta Tartus aineliste raskustega, oli m. s. »Neue Dörptsche Zeitung'i« ja »Eesti Põllumehe« kaastööline, andis eesti keele ja isegi sanskriti tunde, võttis agaralt osa eesti seltskondlikust elust, kõnesid pidades »Vanemuises«, ja töötas Õp. Eesti Seltsis. Tema tegevuses oli siis märgata teatavaid sõbralikke tendentse baltisakslaste poole, mis pahandas eesti radikaalsemaid ringkondi, kellede hingeks oli C. R. Jakobson (vt.). Sügisel 1874 valiti V. Tartu ülikooli eesti keele lektoriks (palgaga 400 rbl. a.) ja hiljemini, a. 1878, nimetati ta ka Tartu õpetajate seminari esimeseks eesti keele õpetajaks (palgaga 400 rbl. a.). Et V. aga vahepeal jällegi oli eesti rahvuslaste poole kaldunud ja Jakobson'i »Sakala« kaastööliseks hakanud, kõrvaldati ta peagi, suvel 1881, seminarist. Ülikoolitöö vähesuse soodustusel võis nüüd